

Geboeide dolfinen

Gewone dolfinen (*Delphinus delphis*) zijn, in tegenstelling tot wat de naam lijkt uit te drukken, dwaalgasten in Nederland. Sinds 1970 zijn er vijf min of meer betrouwbare waarnemingen. Gewone Dolfinen zijn uitgesproken groepsdieren, die in hun 'normale' verspreidingsgebied eigenlijk nooit alleen worden gezien, maar meestal in groepen van enkele tientallen dieren bij elkaar voorkomen. De schaarse naar onze omgeving afgedwaalde exemplaren waren meestal moederziel alleen en misschien is dat de verklaring voor de bijzondere belangstelling die deze dieren aan de dag leggen voor boeien. In tenminste 3 gevallen waren de dolfinen zelfs lange tijd niet bij hun boei weg te slaan! In januari-februari 1999 verbleef een (misschien 2) gewone dolfijn bij Scheveningen en in veel gevallen kon hij bij de afgebeelde gele boei worden aangetroffen. Nog veel bonter maakte een gewone dolfijn het die bijna anderhalf jaar zijn groene boei MG17 in de Westerschelde trouw bleef (december 2001-april 2003). Tenslotte troffen we de afgelopen maanden in het Marsdiep een gewone dolfijn aan die gevallen leek te zijn voor een rode boei in de havenmond van de veerboot op Texel (november-december 2004, Marsdiep). Dit laatste exemplaar speelde regelmatig overspel en dit dier werd bij tenminste drie andere (drie rode, één gele) boeien aangetroffen. Alle boeien zijn van onderen overigens zwart...

Foto's: Links: gewone dolfijn bij een gele boei Voor Scheveningen, , januari 1999, foto Felix Verschoor;
Midden: gewone dolfijn bij een groene boei in de Westerschelde, januari 2003 (fotograaf onbekend);
Rechts: gewone dolfijn bij een rode boei voor de veerhaveningang van Texel, november 2004, foto Salco de Wolf)

Kees Camphuysen, Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel

Buitengewone aantallen bruinvissen, duikers, futen, zeekoeten en foeragerende (kleine) meeuwen voor de hollandse kust, december 2004

De laatste jaren zijn onze zeetrekwaarnemers helemaal vertrouwd geraakt met bruinvissen. Elk jaar weer in december nemen de aantallen toe en pas rond april verdwijnen de meeste dieren weer. De laatste jaren worden er in toenemende mate ook in de nazomer en herfst bruinvissen opgemerkt. Zo ook dit jaar. In december 2004 nam het aantal waargenomen dieren echter ongekende proporties aan. Op 1 december worden bij Camperduin door Hans Schekkerman in twee uur tijd liefst 77 Bruinvissen waargenomen: 52 naar zuid, 25 naar noord en maximaal 36 tegelijkertijd in 1 scan geteld (een losse groep, foeragerend over meerdere kilometers afstand ten zuiden van De Putten, niet ten noorden daarvan). Op 2 december telde Nick van der Ham 35 bruinvissen op dezelfde post en vanaf het Texelse strand waren 15 exemplaren te zien tijdens een strandwandeling (Kees Camphuysen). Vervolgens worden op 4 en 5 december ook bij Langevelderslag en bij Noordwijk respectievelijk 7 en 12 Bruinvissen gezien (Jan Wierda, Pieter Thomas, Jelle van Dijk). Later bleek dat bij Egmond op 27 november al opvallende aantallen gezien waren (10-15; Wim van Splunder). Op 7 december zijn de aantallen bruinvissen bij Noordwijk Holland duidelijk afgenomen, maar bij Scheveningen worden 26 exemplaren gezien (Michel de Lange). Ook bij Camperduin worden weer tientallen (23) bruinvissen gezien (Cor Hopman).

Steeds worden door de waarnemers opmerkingen gemaakt over talloze roodkeelduikers en veel foeragerende meeuwen (waaronder veel drieteenmeeuwen, stormmeeuwen en enkele kokmeeuwen). De dieren foerageren op korte afstand van de kust en dankzij het overwegend rustige weer zijn ze prima te zien, in elk geval wanneer het even niet mist. Van 6-12 december worden op de meeste plaatsen langs de Hollandse kust nog steeds erg veel bruinvissen gezien en Jelle van Dijk, toch niet de minste met 35 jaar zeetrekervaring, overtreft bijna dagelijks zijn uurrecords aan (roodkeel-) duikers! De vraag is wat hier aan de hand is. Het is duidelijk dat de vogels en zeezoogdieren actief aan het foerageren zijn en behalve de al genoemde soorten worden ook opvallende aantallen zehonden (gewone en grijze) gezien. De meeuwen foerageren uiterst oppervlakkig en de lintvormige groepen suggereren dat stroomnaden bezocht worden. De duikers zijn buitengewoon onrustig, in de zin dat er op grote schaal heen en weer gevlogen en gedreven wordt en kennelijk moetend e dieren keer op keer voor verdrifting compenseren.

In 1996 werd een vergelijkbaar fenomeen gezien, maar toen juist buiten (zeetrekke(-) gezichtsafstand ten noorden van de Waddeneilanden (Leopold 1996). Ook toen was het samen voorkomen van bruinvissen en duikers opvallend. De prooi oppikkende meeuwen duiken uiterst oppervlakkig en prooien zijn niet te zien (Nick van der Ham), hetgeen suggereert dat het om klein spul gaat. De verschillende predatoren foerageren niet echt gezamenlijk, maar zijn aangetrokken naar ruwweg hetzelfde gebied: misschien gaat het dus wel om verschillende prooi-soorten, of om dezelfde prooien die met sterk verschillende tactieken worden benaderd. Er zijn geen waarnemingen van een bijzondere belangstelling van de aan de oppervlakte foeragerende meeuwen voor de groepjes bruinvissen, zoals dat in de Noordzee wel vaak voorkomt (Camphuysen & Webb 1999). In dergelijke gevallen drijven de bruinvissen prooi naar de oppervlakte waarvan door de meeuwen geprofiteerd

kan worden. De duikers, zoals altijd, doen 'hun eigen ding'. Zonneklaar is echter dat er voor de Hollandse kust voor viseters van alles te beleven is! Jammer genoeg zijn er geen surveys met schepen in het gebied uitgevoerd.

Referenties

Camphuysen C.J. & A. Webb 1999. Multi-species feeding associations in North Sea seabirds: jointly exploiting a patchy environment. *Ardea* 87: 177-198.
Leopold M.F. 1996. Recordantallen Bruinvissen *Phocoena phocoena* en Roodkeelduikers *Gavia stellata*. *Sula* 10: 105-107.

Kees Camphuysen, Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel

OPMERKELIJKE PUBLICATIES

Royal Commission on Environmental Pollution: Turning the tide: addressing the impact of fisheries on the marine environment. Twenty-fifth Report, presented to Parliament (UK) by Command of Her Majesty, December 2004.

Een zeer opmerkelijk rapport van een Commissie van Britse wijzen over de zeevisserij. Hierin wordt 480 pagina's lang de vloer aangeveegd met de huidige praktijken van vissers en de overheden die hun bedrijfstak "managen". Daarbij gaat het niet alleen om de beviste soorten, maar ook om de veroorzaakte verschuivingen binnen de mariene ecosystemen, zoals die steeds pijnlijker zichtbaar worden. Er wordt zeer kritisch gekeken naar de gebruikelijke instrumenten (en de daarbij horende methoden van ontduiken) die de visserij zou moeten reguleren, en ook naar het vaak aangedragen alternatief van viskweek. Het rapport is veel omvattend en zeer gedegen en mondt tenslotte uit in de notie, dat we altijd maar zijn uitgegaan van het "feit" dat visserij een plaats moet hebben op zee. Gezien de aangerichte verwoestingen is dat maar zeer de vraag, althans of visserij altijd en overal maar moet worden beoefend. De Commissie pleit voor zeer rigoureuze maatregelen en een omslag in denken, waarbij grote zeereservaten ingesteld moeten worden. Het aardige van dit rapport is, dat het nu eens niet geschreven is door een "stelletje linkse Greenpeacers" maar door een zeer eerbiedwaardig gezelschap van hooggeleerden, op verzoek van de Britse Kroon, voor het Britse parlement. Nadeel is de omvang (het kost ongeveer een dag om het te lezen) en de prijs (£ 60). Maar: het rapport is ook gewoon te downloaden (<http://www.rcep.org.uk/fishreport.htm>) en het leest makkelijk en is een must voor een ieder die een mening heeft over de zeevisserij.

Door de Noordzee-landen wordt inmiddels hard gewerkt aan het aanwijzen van speciale beschermde gebieden op de Noordzee. Belangrijke zeevogelgebieden spelen hierbij een grote rol. Het verst zijn de Duitsers en de Belgen, die al gebieden hebben geselecteerd in hun sectoren van de Noordzee. Nederland heeft al de kustzone benoorden de wadden (naar het zuiden tot aan Petten, Noord-Holland aan toe) en de Voordelta aangewezen onder de Vogel- en Habitatrichtlijn, maar er wordt meer van ons land verwacht en hieraan wordt hard gewerkt (binnenkort meer over dit onderwerp). Voor de Duitse en Belgische zeereservaten-in-oprichting, zie:

Garthe S. 2003. Verteilungsmuster und Bestände von Seevögeln in der Ausschließlichen Wirtschaftzone (AWZ) der deutschen Nord- und Ostsee und Fachvorschläge für EU-Vogelschutzgebiete. *Ber. Vogelschutz* 40: 15-56.

Haelters J., Vigin L., Stienen E.W.M., Scory S., Kuijken E. & Jacques T.G. 2004. Ornithologisch belang van de Belgische zeegebieden. Identificatie van mariene gebieden die in aanmerking komen als Speciale Beschermingszones in uitvoering van de Europese Vogelrichtlijn. Rapport van de Beheerseendheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM/KBIN) en Instituut voor Natuurbehoud, Uitgave van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.

Stienen E.W.M., Courtens W. & van de Walle M. 2004. Interacties tussen antropogene activiteiten en de avifauna in de Belgische zeegebieden (4 deelstudies). Rapport IN.A.2004.136 Instituut voor Natuurbehoud, Brussel 54p. Te vinden via: <ftp://ftp.instat.be/seabirds>.

In dit rapport wordt ingegaan op de aantallen in België gevonden olievogels, op de plastics die daar in de magen van gestrande noordse stormvogels worden gevonden, op de mogelijkheden om radar te gebruiken voor het volgen van vogeltrek over zee (offshore windmolens!) en ook doet men een poging om de gevolgen op langere termijn in te schatten voor de populaties zeevogels die werden getroffen bij het Tricolor olie-incident. In dit laatste deelrapport wordt vastgesteld dat de aantallen zeekoeten en alken, die ten tijde van de olieramp wellicht uitzonderlijk hoog waren, zich in de volgende winter niet hebben hersteld, maar bleven steken op een veel lager niveau. Zegt dit iets over natuurlijke fluctuaties, of over plaatstrouw, en zit er dan dus een "gat" in de zeevogelbevolking van de Noordzee, dat werd veroorzaakt door de Tricolor?

Zeetrekellingen augustus t/m oktober 2004

Gegevens voor dit overzicht zijn afkomstig van de posten Westkapelle (Weka), Scheveningen (Schev), Noordwijk (NW), Langevelderslag (LVS), Bloemendaal (Bloem), Castricum (Cas), Camperduin (Hbz) en Huisduinen (Huis), en van de minder regelmatig bezette posten op de Waddeneilanden.

De besproken periode was de trek van eenden en ganzen over het algemeen matig, maar op 9 oktober werden 6444 rotganzen te Huis geteld. Een dwerggans vloog de 15° langs Hbz. Op de 31° vlogen 9071 kleine rietganzen naar zuid langs Weka. Opmerkelijk vroeg, normaliter worden grote aantallen pas vanaf het eind van de eerste novemberweek gezien.

Jan-van-genten waren wederom schaars, met eind augustus twee dagen met meer dan duizend vogels. Beste dag was de 30°: 953 Z, 599 N te Hbz. Deze dagen werd her en der langs de Hollandse kust een enkel vaaltje gezien. Bijna een maand